

VOORTRAJECT TAAL

Meer interactie in de klas!

Karen Torfs

Wie is wie?

- Dienst onderwijsondersteuning Mechelen
  - Opdrachtgever van het traject
- Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)
  - Inhoudelijk vormgever van het traject
  - Inhoudelijke en procesbegeleiding op de scholen
  - Karen Torfs en Sophie Stroobants
- Partners bij uitwerking van het traject
  - Pedagogische begeleidingsdiensten
  - Muzes vzw (kinderklanken)
  - Prisma

Kadering project

- Voortraject (2015)
  - Doelpubliek: leerkrachten, middenkader BaO
  - Inhoud: praktijkgerichte workshops over ...
    - Interactieve werkvormen
    - Taalbeleid
  - Doel: Scholen maken kennis met opzet en inhoud van het intensiever vervolgtraject

Kadering project

- Vervolgtraject taalbeleid (sept. '15 – juni '17)
  - Schooljaar 2015-2016: werken op twee niveaus
    - Praktijkgerichte werksessies voor leerkrachten
    - Basisopleiding taalbeleidsexpert voor middenkaders: zes sessies + schooloverstijgende intervisie
  - Schooljaar 2016-2017: implementatie
    - Drie vaardigheidstrainingen rond coaching voor leerkrachten en middenkaders
    - Schooloverstijgende bijeenkomst
    - 4 Schoolspectifieke bijeenkomsten + begeleiding op afstand

Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)

www.cteno.be

Interactief werken

Werk per twee. Waar denken jullie aan bij 'interactieve werkvormen'?
Maak samen een tekening.

Interactief werken

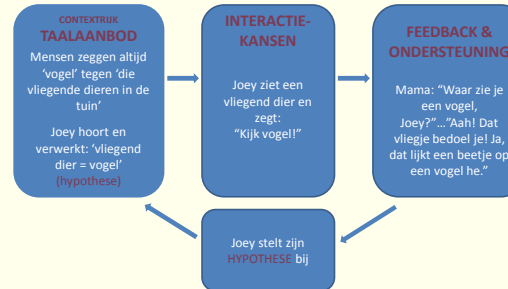

Interactief werken

Waarom?
Hoe?

Belang van interactief werken

■ Nodig voor taalverwerving

Wat betekent dat voor ons?

→ aansluiting bij natuurlijke taalverwerving

1. zelf zoveel mogelijk rijk taalaanbod geven (hoe meer rijk taalaanbod kinderen horen en verwerken, hoe meer kans op taalverwerving)
2. zoveel mogelijk kansen geven om zelf taal te gebruiken/spreken: hoe meer spreekansen, hoe vaker ze hypothesen kunnen aftoetsen...
3. op een goede manier reageren op de taaluitingen van kinderen

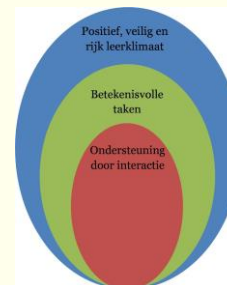
Belang van interactief werken

■ Leerstof wordt beter onthouden

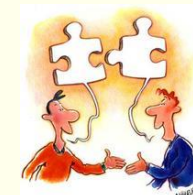
Belang van interactief werken

■ Maakt deel uit van de krachtige leeromgeving

Belang van interactief werken

⇒ aantal interactiekansen heeft effect op leerresultaten

Belang van interactief werken

Maar: Hoe vaak wordt een kleuter aangesproken op 1 dag?

■ Amine	80
■ Adnane	62
■ Mohamed	52
■ Ahlame	47
■ Ameline	39
■ Elissa	37
■ Youness	31
■ Amira	30
■ Anissa	27
■ Yasmina	18
■ Abdel	18

13
Verhelst, 2002

Voordelen van interactief werken

- Meer leerlingen tegelijk actief aan de slag: meer spreekkansen
- Veilige leeromgeving
- Twee leerlingen weten meer dan één: kinderen kunnen zo 'moeilijkere' taken toch uitvoeren
- Natuurlijke vorm van differentiatie: IIn helpen elkaar
- Tal van sociale competenties komen aan bod: leren samenwerken, met mensen omgaan, rekening houden met andere meningen en opvattingen...
- Gebruik van individuele talenten: succeservaringen

Meer interactie in de klas: hoe?

- Leerkracht die vaak in gesprek gaat
  - Gesprekstechnieken
  - Vragen stellen
  - Meespelen
- Klaspraktijk die uitnodigt tot spreken met elkaar of met leerkracht

Klasmoment 1

- Juf: 'Zo'n diepe spleet in de aarde, wie weet hoe dat heet?'
  - De helft van de klas roept: 'Valkuil, grot, van een aardbeving, een put...'
  - Juf: 'Nee, dat bedoel ik niet; bij de bergen zie je vaak een gevaarlijk diep gat, hoe noem je dat? Zo'n gat in de bergen?'
  - Vier volhouders roepen: 'Een spleet, krater, afgrond, dal,...'
  - Juf: 'Ja, bijna, het is een soort afgrond, een ra..., een ra...'
  - En het allerslimste jongetje van de klas scoort eindelijk: 'Ravijn'.
    - Afvalrace, kdn met grote woordenschat of kinderen die goed kunnen gokken, doen mee.
    - De beste kinderen krijgen zo de meeste kansen.
    - Taal wordt hier vooral 'getoetst' i.p.v. ontwikkeld.
- Uit: van den Nulft en Verhallen (2010) p.23

Klasmoment 2

- Juf: 'En wat heb jij gisteren gedaan, Yasmina?'
  - Yasmina: 'Gespeeld met eh... van Gabriëlle. Die die pop...op had. En met ze mama van de supermarkt.'
  - Juf: 'Wat leuk. En jij Joris...wat heb jij gedaan?'
  - Joris: 'Kijken van die beesten.'
  - Juf: 'Ben je naar de dierentuin geweest?'
  - Joris: 'Ja, met tante Elsie.'
  - Juf: 'Zo...en wie kan er nog meer vertellen wat ie gedaan heeft?'
    - Er wordt weinig doorgevraagd, waardoor spreek- en leeransen voor kleuters beperkt blijven.
- Uit: Van den Branden (2010), pp. 68-69

Klasmoment 3

- Kleuter: 'Stoeltjes...'
- Juf: 'Ja, op de trein zijn **bankjes om te zitten**. Ga maar **zitten**. En je mag de mutsen op het **tafeltje** leggen.'
- Kleuter: '**Tafeltje?**'
- Juf: 'Ja, het zijn kleine **tafeltjes** hé.' ' Je kan **zitten op het bankje** en je muts op het **tafeltje** leggen.'
- Kleuter: 'Jij ook?'
- Juf: 'Ja, ik ga ook **op het bankje zitten**. Ik zal mijn muts ook op het **tafeltje** leggen. Waar zal ik **zitten?**'
- Kleuter: 'Naast...hier...'
- Juf: 'Ok, ik zal **naast jou zitten**, daar is nog een beetje plaats.'
  - Uitbreiden van de woordenschat
  - Herhaling
  - Open vragen stellen

Vaardigheden bij gesprekken

- Handelingen verwoorden
- Beurt beschermen
- Ruimte scheppen voor de inbreng van de kleuter
  - Minder vragen te stellen
  - Luisterresponsen te geven
  - *Stiltes te laten vallen*
- Beurt doorspelen
- Gevarieerd vragen stellen
- De kijk van de kleuter accepteren
- Prikkelende beweringen doen, fouten maken
- Ingaan op inhoud
- Betekenisonderhandeling
- Parafraseren/herverwoorden

Meer interactie in de klas: vragen stellen

- Stel veel soorten vragen (en niet steeds dezelfde soort vragen aan dezelfde kinderen)
- Wacht langer op een antwoord.
- Stel niet twee of meer vragen na elkaar.
- Stel ook vragen aan kinderen die nog niet praten, zo daag je hen uit mee te denken. Verwoord eventueel in hun plaats.

Meer interactie in de klas: meespelen

- Bekijk voor jezelf:
  - Hoe vaak speel je mee ?
  - Plan je dit op voorhand in?
  - Op basis waarvan beslis je of en waar je meespeelt?
- Bespreek met je buur

Meer interactie in de klas: meespelen

- Speel minstens eenmaal per dag mee.
- Kies op voorhand een hoek of een kind.
- Speel echt mee! Jij bent niet de leider, je volgt het kind.
- Verwoord de handelingen van jezelf en het kind.
- Stel geen controlevragen die het spel onderbreken.
- Daag het kind uit om nieuwe dingen te ontdekken: sta model voor nieuw spel en nieuwe taal.

Meer interactie in de klas: hoe?

- Leerkracht die vaak in gesprek gaat
- Klaspraktijk die uitnodigt tot spreken met elkaar of met leerkracht
  - Interactieve werkvormen
  - Kringgesprekken/onthaal
  - Hoeken
  - Meer doen met boeken

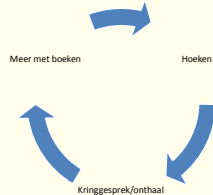
Meer interactie in de klas: hoe?

- Vorm een groepje met de mensen die hetzelfde cijfer op hun powerpoint-handout hebben
- Bekijk de fiches met interactieve werkvormen en kies er één uit.
- Onderwerp: vakantie
- Probeer uit!

Meer interactie in de klas: hoe?

Opdracht:

- Verdeel rollen
- Voer de opdracht uit
- Na 15' wisselen van groep

Kringgesprekken

Opdracht:

- Verdeel rollen
- Trek om beurt een kaartje en lees de vraag. Geef een antwoord op de vraag.
- De anderen vullen aan vanuit de eigen ervaring.
- De verslaggever noteert kort de antwoorden.

Kringgesprek / onthaal

Het kan taalstimulerend zijn:

- als het kringgesprek niet te lang duurt
- als het niet gaat om een waaiergesprek
- als de kringopstelling goed is
- als alle kinderen betrokken worden
- als de leerkracht de juiste ondersteuning biedt
- Maar: leerkrachten vinden het vaak zeer moeilijk om gesprekken te voeren met taalzwakke kinderen

27

Tips bij kringgesprekken

- Voer gesprekken in kleine kring!
  - Maximaal 5 kleuters
  - Gematigd heterogene samenstelling
  - Rond een onderwerp dat de kinderen interesseert: een voorwerp, een foto, een prent uit een boek...
- Maak een neerslag van het kringgesprek en gebruik dit als 'mentaal' anker.
- Zorg voor een 'interactieve' opstelling.
- Leer kinderen op elkaar inhaken: vragen stellen, een toevoeging doen...

28

Hoeken

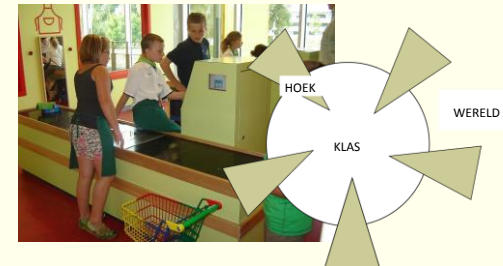
Opdracht:

- Verdeel rollen
- Wissel uit: welke hoeken zijn een echt succes in jullie klas?
- Thema: bonte was. Hoe kunnen jullie de vaste hoek verrijken vanuit dit thema?
- Welke wisselende hoek kan je extra inrichten?

Hoekenwerk

- Hoeken zijn een abstracte weergave van de werkelijkheid

30

Tips voor hoeken

- Verrijk je hoeken! Een goed voorbeeld van een hoek is de experimenteerhoek.
- Zoek activiteiten waarbij kinderen echt in interactie moeten gaan met elkaar (bijvoorbeeld *samen* knutselen).
- Werk met de CLIM-rollen
- Ga op zoek naar activiteiten die kinderen uitdagen om te praten: probleemstellingen en opzettelijke fouten maken werkt altijd!
- Geef elke kleuter de kans om zelf naar een oplossing voor zijn problemen te zoeken: verwoord eventueel in de plaats van de kleuter

31

Een originele (wisselende) hoek?

- Wenskisthoek
- Posthoek
- Computerhoek
- Nadenkhoek
- Maak-een-boek-hoek
- Taalhuis
- Gedichtenhoek
- Lekker-liggen-lezen-hoek
- Seizoenhoek
- Bokshoek
- Tentoonstellingshoek
- Luisterhoek
- Stap-in-een-boek-hoek
- Dramahoek
- Interessante boekenhoek/documentatiecentrum
- Kleihoek
- Schminkhoek
- Terugtrekhoek
- Bewegingshoek
- Ontdekhoek
- Taalspelletjeshoek
- Verteltafel
- ...

Meer doen met boeken

Opdracht:

- Verdeel rollen
- Individueel: wat is jouw topervaring met een boek?
- Iedereen stelt zijn topervaring voor. De anderen vullen aan vanuit de eigen ervaring.
- Een boek: wat kunnen we hier meer mee doen?

33

Meer doen met boeken

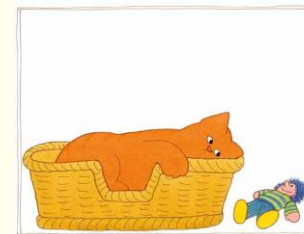

Meer doen met boeken

- Vertel interactief!
- Vertel een boek meerdere keren op verschillende manieren:
  - Kamishibai
  - Uitstapmethodiek
  - Verteltafel, verteldoos, vertelzak...
  - Poppenspel
  - Beeldend of met voorwerpen
  - Dramahoek
  - ...
- Doe activiteiten rond de inhoud van het boek.
- Vertel het boek ook in de thuistaal.

35

Voorbeeld Dikkie Dik

36

Uitproberen en implementeren

1. Neem je agenda, markeer één moment volgende week waarin je écht gaat meespelen. Denk alvast na over een focus (hoek/kind)
2. Welk idee neem je mee uit de interactieve werkvormen, kringgesprek, meer doen met boeken, hoeken... ?
  - Probeer dit binnen de twee weken eens uit!
3. Vraag raad aan en bespreek met je waakhond

Evaluatie

38

Contact

Karen Torfs

Centrum voor Taal en Onderwijs - KU Leuven

Blijde Inkomststraat 7 bus 3319

3000 Leuven

www.cteno.be -

016 32 06 93

Karen.Torfs@kuleuven.be

39